

Edmund Wengerek

Pytania i odpowiedzi prawne

Palestra 17/11(191), 72-74

1973

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

PYTANIA I ODPOWIEDZI PRAWNE

PYTANIE:

W jakim postępowaniu wykonuje się decyzję o przekazaniu nieruchomości na własność dotychczasowego posiadacza zależnego w części dotyczącej spłat i dożywocia, wydaną na podstawie art. 12 ustawy z dnia 26 października 1971 r. o uregulowaniu własności gospodarstw rolnych (Dz. U. Nr 27, poz. 250)?

ODPOWIEDŹ:

Pytanie powyższe zrodziło się na tle wątpliwości co do tego, czy świadczenia z tytułu spłat i dożywocia, o których orzekają komisje do spraw uwłaszczenia, mogą być realizowane w postępowaniu egzekucyjnym w administracji. Wątpliwości te wynikają stąd, że należności z tego tytułu mają charakter spraw cywilnych i że w praktyce organy administracji nie są przygotowane do prowadzenia egzekucji na rzecz osób prywatnych.

Problem ten nie był rozważany dotychczas przez literaturę z tego zakresu.¹

1. Jeśli chodzi o egzekwowanie należności cywilnych w postępowaniu egzekucyjnym w administracji, to możliwość taką dopuszcza art. 2 § 3 k.p.c. i art. 2 § 1 ustawy z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (Dz. U. Nr 24, poz. 151). Przepisy te przewidują możliwość przekazania przez ustawy szczególne do właściwości organów innych niż sądowe rozpoznanie spraw cywilnych (art. 2 § 3 k.p.c.) oraz egzekwowanie należności pieniężnych — bez względu na ich charakter — wynikających z zakresu administracji w trybie administracyjnym (art. 2 § 1 pkt 2 ustawy z dnia 17.VI.1966 r.).

Za taką szczególną ustawę należy uznać ustawę z dnia 26.X.1971 r., która w art. 12 przekazuje sprawy o stwierdzenie nabycia nieruchomości przez posiadacza samoistnego oraz o przekazanie nieruchomości na własność dotychczasowego posiadacza zależnego do właściwości organu do spraw rolnych prezydium rady narodowej. Przepis ten w ustępie drugim nakazuje w decyzji tego organu ustalić wysokość, sposób i terminy spłat, a w wypadku nabycia własności nieruchomości na podstawie umowy dożywocia zawartej bez zachowania formy prawem przewidzianej —

¹ J. Sza ch u ł o w i c z: Zakres kognicji sądu na tle ustawy z dnia 26.X.1971 r. o uregulowaniu własności gospodarstw rolnych, „Palestra” nr 1/1973, s. 19 i nast.; tenże autor: Wytoczne zagadnienia na tle ustawy z dnia 26.X.1971 r. o uregulowaniu własności gospodarstw rolnych, „Palestra” nr 5/1973, s. 18 i nast.; S. R a k o w s k i: Cywilnoprawne aspekty ustawy o uregulowaniu własności gospodarstw rolnych, NP nr 11/1972.

powstanie prawa dożywocia. Należałoby więc konsekwentnie stwierdzić, że decyzja organu administracji państwowej podlega wykonaniu w drodze egzekucji administracyjnej.

O ile egzekucja spłat nie nastęrcza poważniejszych trudności, gdyż decyzje zawierają określenie wysokości i terminu należności pieniężnych, o tyle zgoła inaczej przedstawia się sprawa z dożywociem. W praktyce bowiem nie ustala się w decyzjach dokładnie wysokości i sposobu uiszczenia świadczeń z tytułu dożywocia, a tylko określa ogólnie, że na samodzielnym posiadaczu ciąży obowiązek dożywocia (np. zapewnienie utrzymania itp.). Wynika to zapewne z interpretacji Instrukcji nr 3 Ministra Rolnictwa z dnia 23.III.1972 r. MRIn-003-1/72 w sprawie wykonywania przepisów ustawy o uregulowaniu własności gospodarstw rolnych (Dz. Urz. Min. Roln. z 1972 r. Nr 5, poz. 19), która w § 14 ust. 7 stanowi, że „egzekucja spłat następuje w trybie przepisów ustawy z dnia 17.VI.1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji” (Dz. U. Nr 24, poz. 152), a w § 15 przewiduje, że „spory o świadczenia objęte prawem dożywocia podlegają orzecznictwu sądów”.

Z powyższej instrukcji wydaje się wynikać, że zastosowano w niej ścisłą interpretację art. 12 cyt. wyżej ustawy z dnia 26.X.1971 r. o uregulowaniu własności gospodarstw rolnych. Stosownie do tego przepisu w decyzji określa się dokładnie obowiązek spłaty z określeniem wysokości, terminu i sposobu, natomiast gdy chodzi o dożywocie, to określa się tylko jego powstanie, ale bez dokładnej specyfikacji świadczeń. W części dotyczącej spłat decyzja odpowiada cechom tytułu egzekucyjnego, który powinien zawierać treść nadającą się do egzekucji², mianowicie dokładne określenie obowiązku podlegającego egzekucji (art. 26 § 1 ustawy z dnia 17.VI.1966 r.), natomiast w części dotyczącej dożywocia decyzja, która się ogranicza jedynie do stwierdzenia powstania dożywocia, nie spełnia tych warunków, a zatem nie może być egzekwowana, i dlatego w razie sporu zostaje tylko droga sądowa.

Wynika stąd, że w sprawie ustalenia wysokości i sposobu spłat na rzecz dotychczasowego właściciela droga sądowa jest niedopuszczalna³, wierzyciel zaś może skorzystać jedynie z postępowania egzekucyjnego w administracji. Natomiast jeśli chodzi o dożywocie, to w razie niespełnienia któregośkolwiek świadczenia dożywotnik (wierzyciel) może dochodzić swego roszczenia przed właściwym sądem. W procesie tym sąd nie może badać, czy dożywocie powstało, gdyż wiąże go w tym względzie decyzja, a tylko może ustalić treść dożywocia (art. 8 ustawy z dnia 26.X.1971 r.) i wysokość prestacji (poszczególnych świadczeń) oraz ich wymagalność. Oczywiście na podstawie wyroku sądowego dopuszczalna jest egzekucja sądowa. Według § 15 powołanej wyżej instrukcji rolnik, który nabył nieruchomości na własność, odpowiada osobiście za spłaty i świadczenia objęte dożywociem.

2. W praktyce istnieją wątpliwości, w jaki sposób przystąpić do egzekucji administracyjnej. Stosownie do powołanej wyżej ustawy z dnia

² E. Wengerek: Sądowe postępowanie egzekucyjne w sprawach cywilnych, 1970, s. 135, 136; E. Wengerek: Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne, 1972, s. 118.

³ Por. uchwałę SN z dnia 24.I.1973 r. III CZP 94/72, OSNCP 1973, poz. 150.

17.VI.1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji, jeżeli zobowiązany do uiszczenia spłat nie wykonuje swego obowiązku, wierzyciel powinien się zwrócić do wydziału rolnictwa i leśnictwa prezydium powiatowej rady narodowej. Wydział ten na skutek złożenia takiego wniosku, do którego powinien być jeszcze dołączony odpis decyzji, kieruje do zobowiązanego upomnienie zawierające wezwanie go do zapłaty i termin, w którym powinna ona nastąpić. W upomnieniu należy zagrozić, że nieuregulowanie należności spowoduje wszczęcie postępowania egzekucyjnego i że obciąży to zobowiązanego dalszymi jeszcze kosztami.

Kopię upomnienia otrzymuje wierzyciel uprawniony do otrzymania spłat z pouczeniem, że powinien zawiadomić wydział rolnictwa i leśnictwa, który wysłał upomnienie, czy należność została uregulowana. Wierzyciel powinien być również pouczone o tym, że w razie wszczęcia egzekucji mimo uiszczenia spłat zostanie on obciążony kosztami postępowania egzekucyjnego.

Organem egzekucyjnym jest organ finansowy prezydium powiatowej rady narodowej miejsca zamieszkania dłużnika. Do niego wydział rolnictwa i leśnictwa kieruje wniosek o wszczęcie egzekucji administracyjnej, jeżeli został zawiadomiony o tym, że upomnienie nie odniosło skutku.

Do wniosku powinien być dołączony sporządzony zgodnie z wymaganiami art. 26 ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji tytuł wykonawczy.

Jako wierzyciela określa się właściwy wydział rolnictwa i leśnictwa prezydium powiatowej rady narodowej, działający tu w imieniu wierzyciela, którego imię i nazwisko oraz adres powinien być wymieniony w tytule wykonawczym.

Ponadto w tytule powinny być podane:

- imię i nazwisko oraz adres osoby zobowiązanej do spłat,
- kwota należności z wyjaśnieniem, że podstawą obowiązku zapłaty jest ostateczna decyzja organu do spraw rolnictwa lub komisji uwłaszczeniowej prezydium powiatowej rady narodowej, którą to decyzję należy szczegółowo opisać,
- podstawa prawna prowadzenia egzekucji administracyjnej, którą jest art. 2 ustawy z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (Dz. U. Nr 24, poz. 151) i wspomniany wyżej § 14 ust. 7 Instrukcji nr 3 Ministra Rolnictwa.

Tytuł wykonawczy powinien być zaopatrzonej w datę, podpis z podaniem imienia, nazwiska oraz stanowiska służbowego podpisującego, a nadto zaopatrzonej w odcisk pieczęci urzędowej.

Do tytułu wykonawczego należy dołączyć dowód doręczenia upomnienia.

W celu ułatwienia pracy wydziałowi rolnictwa i leśnictwa wierzyciel powinien udostępnić powyższe dane już we wniosku o wszczęcie postępowania oraz wskazać środek egzekucyjny (egzekucja z ruchomości, wierzytelności itd.) po to, by wydział ten mógł skutecznie prowadzić egzekucję.

Opracował E. Wengerek